

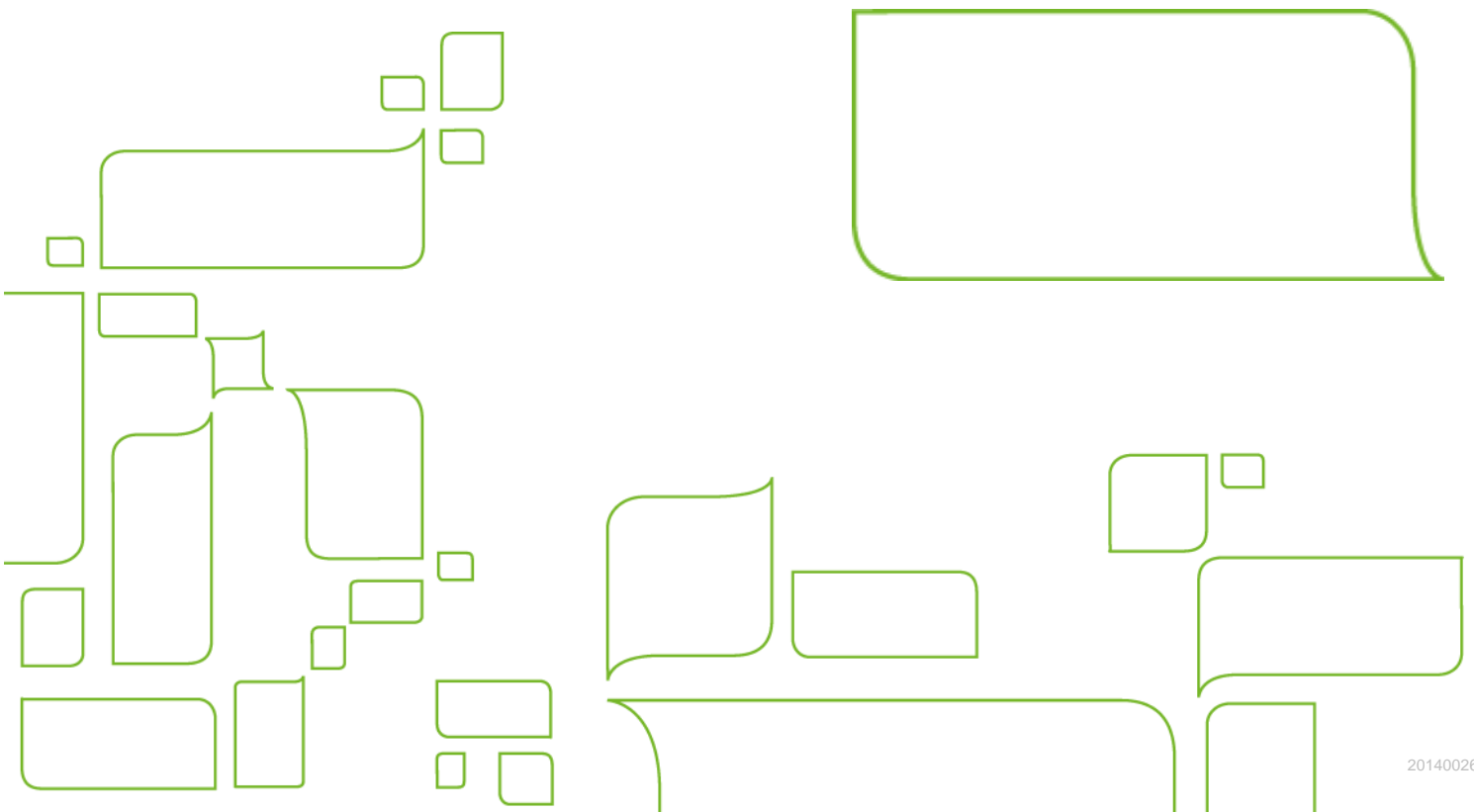

Holbergs gate 1 / 0166
Oslo
T: 22 04 49 70
F: 22 04 49 89
E: nso@student.no
W: www.student.no

Norsk studentorganisasjon

Høringsuttalelse

Høring - Rapport om spesialpedagogikk

Høringsuttalelse: Utdanning og forskning i spesialpedagogikk – veien videre

Norsk studentorganisasjon (NSO) ønsker å takke Kunnskapsdepartementet (KD) for invitasjon til å komme med høringsuttalelse i forbindelse med utdanning og forskning i spesialpedagogikk – veien videre. Vi vil i høringssvaret først komme med noen generelle kommentarer, og siden konsentrere oss om ekspertgruppens sammendrag av anbefalinger i rapportens kapittel 1, side 13-19. Høringssvaret er utarbeidet etter innspill fra NSOs faglige komité for lærerutdanning og utdanningsvitenskap.

Overordnede innspill til ekspertgruppens forslag

Når det kommer til økt fokus på spesialpedagogikk i lærerutdanningene våre mener NSO for det første at et økt fokus på spesialpedagogikk stiller høyere krav til kompetanse hos de institusjonene som utdanner lærere. Studentene trenger først og fremst verktøy til hvordan de selv kan løse utfordringene som kommer i fremtidens barnehage og skole, med fokus på handlings-, henvisnings- og endringskompetanse. Tilpasset opplæring, sammen med grunnleggende ferdigheter, skal være et hovedelement i lærerutdanningene. NSO mener også at ulikhetene og likhetene mellom spesialpedagogikk og tilpasset opplæring bør tydeliggjøres i lærerutdanningene.

For det andre bør man ha et større fokus på sosiale ferdigheter, for eksempel empati, relasjoner, samarbeid, danning, refleksjon, samfunn og utvikling, på alle plan, Kunnskap om "det sosiale mennesket" med alt det innebærer, vil være et viktig verktøy i arbeidet med tilpasset opplæring og spesialpedagogisk kompetanse i skolen. I arbeidet med «det hele mennesket» mener NSO at de praktisk-estetiske fagene bør vektlegges i større grad enn det gjøres i dag. Dette er en kompetanse som trengs på alle nivåer i barnehagen og i skolen.

Videre mener NSO at rapporten i sin helhet har noen mangler, i og med at flere av forslagene oppfatter vi som en gylden middelveg. NSO savner tydeligere tiltak som kan engasjere og skape debatt. Gjennomgående i hele rapporten, spesielt i enkelte kapitler, finner vi en del oppramsing av hvilke spesialpedagogiske temaer som ekspertgruppa ser for seg i lærerutdanningen, men lite om hvordan disse temaene skal inn, og om det eventuelt skal føre til at noe i dagens utdanning må ut. NSO stiller seg derfor spørrende til hvilke kompetanser/fagområder som eksplisitt skal bli en del av lærerutdanningen – da vi forventet et tydeligere veivalg fra ekspertgruppas side i form av eksempler på studieløp. NSO foreslår at følgende spesialpedagogiske temaer inkluderes i lærerutdanningene; Inkludering – herunder adopsjon, migrasjon, mobbing, og minoriteter, rusproblematikk hos unge, tilpasset opplæring og spesialundervisning, atferdsvansker og lærevansker, psykososiale/emosjonelle vansker – det kan være det psykiske lidelser, barn i krisesituasjoner eller barn som har opplevd dødsfall. Vi mener at en grunnleggende innføring i disse emnene vil styrke den individuelle læreren i møtet med en stadig mer sammensatt og kompleks skolehverdag.

Vi ønsker fokuset på studentinvolvering i forskning, samt økt forskningsaktivitet på spesialpedagogikk som fagområde velkommen. Forskning skal være grunnlaget for hvordan vi utdanner våre pedagoger og hvordan disse pedagogene igjen tar i bruk denne forskningen i sin praksis og slik også kan bidra til å endre praksis. Det vil være nyttig i samarbeidet mellom en lærer og en spesialpedagog. Da bør man presisere at forskningen skal knyttes opp til praksisrelaterte situasjoner, for eksempel gjennom aksjonsforskning ved at studentene forsker på egen praksis.

Ny forskning er noe som blir verdsatt av alle, men man bør ikke glemme at erfaringsbasert kunnskap og teori som har utviklet seg over lenger tid også er viktige kilder til kunnskap og kompetanseutvikling for studentene. Aksjonsforskning er igjen en god løsning der man forener praksisarbeid med forskningsarbeid. Ekspertgruppen sier de ser utfordringer ved å forske innen alle emner i spesialpedagogikk, og at man derfor bør prioritere enkelte fagområder som for eksempel audiopedagogikk. Selv om det er avgjørende å bygge opp kompetanse på fagområder ekspertgruppen mener vi mangler, er det viktig at man samtidig ikke bygger ned fagområder man har god kompetanse i.

NSO mener, med grunnlag i UH-lovens § 1-3, at det er nødvendig med et krav om at forskere innenfor det spesialpedagogiske fagfeltet skal organiseres i forskergrupper, både nasjonalt og internasjonalt. Den ensomme forskeren alene på kontoret er i våre øyne en utdatert ordning, og med økt fokus på tverrfaglighet, etterprøvnbarhet og internasjonalisering er det kritisk for området at forskningen styrkes og intensiveres. Det forventes da at institusjonene legger til rette for slike forskergrupper i form av ressurser og strukturelle endringer. Det er avgjørende både med breddekunnskap og spisskompetanse for å oppnå bedre studiekvalitet. I tillegg til dette mener NSO at studentene bør få en bedre innsikt og delaktighet i forskningen som gjøres. Transparens er verdifullt for både studentene, forskerne og forskningen. Utvidet mener NSO at formidling og aktiv deltakelse i samfunnsdebatten er avgjørende for å øke den generelle kunnskapen rundt spesialpedagogikk i samfunnet.

NSO er noe delt i spørsmålet om undervisningskompetanse til studenter med spesialpedagogisk utdanning. NSO mener at en lærer aldri skal erstatte en spesialpedagog, og motsatt, men at begge kompetanse skal styrke den andres og at de sammen skal realisere målet om tilpasset opplæring. Vi mener også at det fra statlig hold må bli et økt fokus på at skole- og barnehage skal lyse ut rene spesialpedagog-stillinger. Det er på den andre siden et stort antall ufaglærte assistenter som er ansatt i skole og barnehage, og NSO mener at denne typen stillinger bør utfases. Nettopp her blir spørsmålet om spesialpedagoger med undervisningskompetanse interessant, da en spesialpedagog i tandem med en lærer med fagkompetanse vil utgjøre et sterkere team innad i et klasserom. Vi mener samtidig at en eventuell undervisningskompetanse til spesialpedagoger burde være begrenset, og at det oppfordres til å ta emner innenfor 1-2 fagområder.

I bachelorutdanningen er det helt avgjørende med en god praksisrutine/gode praksissamarbeid, og at disse må bli godt finansiert. NSO mener det er veldig bra at praksis prioriteres i en slik utdanning, og at det er viktig med høye krav med tanke på veiledning, både av studenter og praksisveiledere. De foreslår 100 praksisdager, og NSO minner om at en må være tydelig på hva disse dagene faktisk skal innebære, og de må knyttes opp mot aktuelle

problemstillinger og fagområder innenfor spesialpedagogikk. Andre punkter som er avgjørende for praksis er praksisplassene. NSO mener også at det er avgjørende med gode verktøy for å kvalitetssikre praksisstedene man benytter.

Herunder mener NSO sterkt at de spesialpedagogiske utdanningene skal være underlagt skikkethetsvurdering. Det er skremmende at de mest sårbare individene i vårt samfunn ikke har den samme kvalitetssikringen av sine fagpersoner som for eksempel innen helse- og sosialfagene og lærerutdanningene.

I rapporten er det foreslått at antall institusjoner og studiesteder som tilbyr spesialpedagogikk bør konsentreres til færre studiesteder. NSO mener at man må bygge videre på de allerede godt fungerende studiestedene som har faget, og at en konsentrering av studiesteder vil være positivt for forskningen og fagmiljøene. Samtidig vil en sentralisering virke negativt ovenfor distriktene som allerede sliter med rekruttering til yrket, og at man derfor i en omstilling fra flere til færre studiesteder må tenke alternativt ovenfor hvordan man sikrer kompetansen til distriktene, herunder kan vi nevne MOOCs og samlingsbaserte utdanninger. Spesialpedagogikk er ikke en utdanning man kan ta 100 % over nettet, slik det blir ymtet frem i rapporten, og NSO stiller seg uforstående til at et nettstudium skal kunne erstatte den utdanningen studentene får ved å være aktive og kritiske deltagere i fagmiljøene på institusjonene over tid. Verdien av dialog, diskusjon og direkte møte mellom student og foreleser, og studenter seg imellom er meget viktig. Dette går også ekspertgruppen inn på i rapporten, og dette trenger interaksjon og samhandling for å bli ivarettatt. Det må være en balansegang mellom bærekraftige fagmiljøer og hensiktsmessig antall institusjoner som kan tilby faget, også for å spre presset på for eksempel praksissteder. I denne sammenheng er NSO svært glad for fokuset samarbeid med næringslivet får i rapporten.

Konkrete kommentarer til noen kapitler:

Kapittel 6 – Lærerutdanningene

Som ekspertgruppen selv nevner står flere av temaene under forebygging og tilpasset opplæring og inkludering allerede i Forskrift om rammeplaner (BLU og GLU). Gruppen påpeker at det er uklart i hvilken grad de er sentrale i lærerutdanningene. For de lærerutdanningene som i dag har rammeplaner hvor spesialpedagogisk kompetanse ikke er integrert mener NSO det burde integreres i rammeplanene på lik linje med de utdanningene som i dag har det, som BLU og GLU. Et økt fokus på spesialpedagogikk vil stille høyere krav til kompetanse hos de fagansatte ved institusjonene som tilbyr lærerutdanning. Generelt mener vi også at likhetene og ulikhetene ved spesialpedagogikk og tilpasset opplæring i større grad burde synliggjøres gjennom utdanningene.

Praksisrelevans

Som rapporten påpeker, og som nevnt over, er det uklart i hvilken grad spesialpedagogiske områder er sentrale i lærerutdanningene. NSO anser et initiativ fra departementet til å arrangere konsensuskonferanser som et positivt bidrag i arbeidet. For å dele erfaringer og skape nye ideer er det nødvendig at institusjonene møtes på tvers og diskuterer hvordan de kan ivareta de spesialpedagogiske emnene innenfor de ulike lærerutdanningene. Det er viktig at fagmiljøene har kompetanse og de praktiske løsningene for hvordan å få til tilpas-

set opplæring innenfor sitt fagområde. For studenter som starter på lærerutdanning ved en norsk høyere utdanningsinstitusjon må både studentene og arbeidslivet ha tillit til at alle har vært gjennom de spesialpedagogiske temaene som står nedfelt i Forskrift om rammeplaner for BLU og GLU.

Barnehagelærerutdanningen (BLU)

Fokus på spesialpedagogisk kompetanse må favne om hele utdanningsløpet. Det er derfor naturlig at det har et høyt fokus allerede i barnehagelærerutdanningen. Som anbefalt for grunnskolelærerutdanningen burde også de spesialpedagogiske områdene være en integrert del av fagene i barnehagelærerutdanningene. Det vil være ulike fokusområder innenfor fag som pedagogikk, fysisk fostring og estetiske fag, og burde være en naturlig integrert del i utdanningen.

Under 7.2.4, avsnitt 3, legger ekspertgruppa frem noen paragrafer som angår barnehagene, og ønsker å legge inn en ny paragraf som tilsier at alle barnehager må ha en spesialpedagog. NSO mener at det kan være veldig nyttig med en spesialpedagog i alle barnehager. Det er et forslag svært mange barnehager vil ha problemer med å realisere, grunnet mangel på utdannede spesialpedagoger generelt sett over hele Norge. Likevel mener NSO at alle barnehager bør etterstrebe å ha en spesialpedagog eller en barnehagelærer med spesialpedagogisk kompetanse.

Grunnskolelærerutdanningen (GLU)

NSO er positive til anbefalingen om at hvert fag tar ansvar for sitt område. Mye vil havne under pedagogikkfaget, men det er vel så relevant å knytte spesialpedagogikk sammen med øvrige fag.

Hvert fag tar ansvar for sitt – for eksempel tilpasset opplæring og tidlig innsats, og at dette må få plass i innholdet i de ulike fagene, ikke skilles ut i et eget fag. NSO støtter utvalgets forslag om femårig lærerutdanning, slik vi også har gjort tidligere, og vi mener det vil styrke utdanningen.

Faglærerutdanning i praktiske og estetiske fag (FLU) og yrkesfaglærerutdanning for trinn 8-13 (YFLU)

Ettersom spesialpedagogisk breddekompetanse ikke er dekket i gjeldende forskrifter til rammeplan mener NSO det er et behov for å hjemle dette i rammeplanene. Som rapporten sier, er dette viktig både med tanke på yrkesrelevans og for overgang til master i spesialpedagogikk.

Lektorutdanningen

Som for de andre lærerutdanningene er det viktig at rammeplanen blir tydeligere på tilpasset opplæring. Tilpasset opplæring og inkludering må være et gjennomgående tema og det må innføres i større grad spesialpedagogiske emner.

Kapittel 7 – Spesialpedagogiske utdanninger

Bachelor i spesialpedagogikk

Ekspertutvalget foreslår at det skal organiseres som en integrert treårig bachelor. Dersom anbefalingen vil gjennomføres går det på bekostning av de årsstudiene man i dag har innen spesialpedagogikk.

Plassering/dimensjonering

NSO er positive til at rapporten gjør det tydelig at de ulike delene av spesialpedagogikken må legges til utdanningsinstitusjoner som enten i dag har faglig robuste miljø eller som har forutsetninger for å bygge opp slike. Rapporten nevner også spesifikt Universitetet i Oslo (UiO), Universitetet i Bergen (UiB) og Universitetet i Nordland (UiN) som de institusjonene som burde få eksplisitt ansvar for noen utvalgte områder innen spesialpedagogikken. Disse områdene er audiopedagogikk, logopedi, audiologopedi og utviklingshemming. UiO er ført om som anbefaling for samtlige av de overnevnte områdene. UiN på to av områdene og UiB på en.

Nordisk og internasjonalt samarbeid

Hva angår nordisk og internasjonalt samarbeid er det positivt at rapporten påpeker viktigheten av å samarbeide internasjonalt på områder hvor de norske fagmiljøene ikke er tilstrekkelig robuste. Det nevnes spesielt døvblindedagogikk, som hverken norske eller nordiske institusjoner i dag har forskningsmiljøer innenfor.

Nettbaserte og fleksible studier

Ekspertgruppen anbefaler at UH-sektoren vurderer å benytte seg av de mulighetene som finnes til å lage fleksible studier. MOOCs er blant alternativene som nevnes. NSO vil påpeke at digitale løsninger kun skal være et supplement og ikke en erstatning til utdanningen. De pedagogiske mulighetene som ligger i digitale løsninger er måten å drive tradisjonell undervisning på blant annet. Forelesninger på nett for å kunne frigjøre tid til mer interaktiv og problemløsende aktiviteter den tiden man tilbringer på institusjonen.

Skikkethetsvurdering

NSO stiller seg bak utvalgets forslag om å innføre skikkethetsvurderinger for alle bachelor- og masterutdanninger i spesialpedagogikk. Spesialpedagogikk vil da bli en del av Forskrift om skikkethet i høyere utdanning. NSO ser ingen grunn til at spesialpedagogiske fag skal ha ulike krav til skikkethet enn øvrige lærerutdanninger.

Kapittel 8 – FORSKNING INNENFOR DET SPESIALPEDAGOGISKE OMRÅDET

Kapittel 8 som omhandler spesialpedagogisk forskning oppfattes som om den i stor grad er basert på den bestilte rapporten fra NIFU: «Spesialpedagogisk forskning i Norge» (2013). Vi merker oss at ekspertgruppa så påpeker store feil og mangler ved den samme rapporten. Til eksempel hevder rapporten at det er en god deling mellom kvalitativ og kvantitativ forskning, mens det i samme kapittel blir påstått og oppsummert at det er en mangel på kvantitativ forskning innen det spesialpedagogiske feltet. Samtidig synes vi at listen over områder det forskes på i dag, samt forslagene til områder man burde forske på er gode. Vi

stresser igjen det faktum at effekt-målinger av spesialpedagogiske tiltak, jamført sitatet under kapittel 8.6, er en utfordring.

Kapittel 9 – Hvordan oppnå en helhet og sammenheng mellom forskning, utdanning og yrkesutøvelse

NSO synes det er positivt at rapporten retter fokuset mot involvering av studenter i forskningsprosjekter. I tillegg til studentinvolvering i forskning av MA-studenter er det også et ønske fra NSO at man på BA-nivå ikke bare får metodeskolering, men også blir involvert i forskningen som foregår i eget fagmiljø. Det er flere grunner til dette: For det første blir studentene allerede fra første syklus en naturlig del av det akademiske fagmiljøet ved sin utdanning. For det andre vil det økt interessen og nysgjerrigheten for forskning innen eget fagfelt. For det tredje tror vi det ville økt interessen og rekrutteringen til masternivå. Studentene er og skal være en ressurs for hele fagmiljøet den tiden de er aktive studenter, involvering og informering om aktuelle forskningsprosjekter er essensielt for å kunne være en fullverdig deltaker i akademien.

Avslutning

NSO ønsker en tydeligere definering av begrepene som blir brukt i rapporten. Vi stiller også spørsmål ved om spesialpedagogen sin rolle og funksjon er klart nok definert i forhold til læreren, og at mange av problemstillingene som ekspertgruppen lister opp som kanskje nettopp er problemstillinger fordi man ikke har definert rollen tydelig. Det veksles stadig mellom begreper og vi er usikre på om det skrives om lærerutdanninger med spesialpedagogiske temaer eller rene spesialpedagogiske utdanninger, vi henviser her spesielt til kapittel fem der uklarheten er størst.

Uklar bruk av begreper er også gjennomgående, universitetsskoler er vel ikke ensbetydende med FoU-praksis, og hva menes egentlig med «å lære nok»? Spesifikt rundt det «å lære nok» er vel heller spørsmålet om studentene får fullt utbytte av det de lærer. «Det de lærer»/«Det de skal lære» er også et definisjonsspørsmål, og NSO mener denne ordbruken burde presiseres ytterligere, koblet til læringsutbytte eller lignende.

Det kommer også en god del innspill vi ikke kan tolke som annet enn synsing og subjektive meninger. Vi trekker spesielt frem kapittel 5 der *Dissimilis* er gitt stor plass, uten at vi kan se sammenhengen mellom dette og hvordan en skal innrette og dimensjonere de spesialpedagogiske utdanningene for fremtidens Norge.

Den nye 5-årige grunnskolelærerutdanningen gir rom for at spesialpedagogikken skal bli mer integrert. NSO anser det som ønskelig at spesialpedagogikken får nettopp en mer fremtredende plass i grunnskolelærerutdanningen, og at studentmobiliteten på tvers av lærerutdanningene og spesialpedagogiske mastergrader vektlegges.

NSO ønsker avslutningsvis å minne om at vi gjerne gir innspill til videre arbeid, og mer enn gjerne involverer vår fagkomité også da.